

Ung

Tipsa gärna **ungredaktionen** Hör av dig till Ellinor, Paula, Helen, Sandra, Madelene, Jonathan, Erika, Ann-Marie, Malin eller Emma. Tel 0240-882 10 Mail nlt.ung@daltid.se

? Veckans fråga

Tycker du det är viktigt att köpa kravmärkt mat?

– Nej för mig spelar det ingen roll.

Andreas Paulsson 20, Ludvika

– Nej, jag äter inte kravmärkt mat.

Thulla Gustavsson 17, Ludvika

– Kanske det. Jag äter inte kravmärkt så mig spelar det ingen roll.

Christoffer Johansson 18, Ludvika

– Nej, det är inte viktigt för mig. Jag tänker inte på det.

Anna Hjort 17, Ludvika

– Jag vet inte riktigt. Jag är inte så insatt i det där, så jag tänker inte på det så mycket.

Jonathan Norberg 20, Ludvika

Vi är och blir det vi äter

Vad vi äter spelar roll. Vi fungerar inte som vi ska när vi inte får i oss tillräckligt av näringsämnen. Men mat är också en vara, företag tjänar stora pengar på att förse oss i västvärlden med mat. Vi importerar stora mängder varje år, kaffe från Colombia, frukt från Israel och mycket mer.

Många människor ute i världen lever på och är beroende av att vi importerar varor, men det är inte alltid dessa människor får tillräckligt betalt för det de odlar. Kan rättvisefrågan direkt beröra ungas situation här i Sverige?

Kravmärkningen är en välkänd symbol. Skolorna serverar ibland kravmat i skolmatsalarna, allt fler svenska bönder börjar odla kravmärkta varor. En kravmärkt vara står bland annat för att djurhållningen är human och att det inte används farliga gifter i odlingen.

Allt fler företag vill bli stämplade som miljömedvetna och inför egna miljökrav och policys för att

konsumenterna hellre ska köpa deras varor. Krav står för kvalitet och miljöhänsyn, men innebär också lite dyrare priser. Ofta handlar det bara om ett par kronor över det normala priset, och prisskillnaden minskar när fler börjar handla kravmärkt.

Rättvisemärkt är en annan kvalitetsstämpel. Den visar att en vara producerats på ett bra sätt och att alla inblandade parter fått en rimlig lön för sitt arbete. Organisationen bakom rättvisemärkningen arbetar dessutom mot "diskriminering på grund av kön, hudfärg och tro" samt barnarbete. Att handla rättvisemärkt blir ett

ställningstagande. Flera stora svenska affärskedjor säljer rättvisemärkt: Vi, Hemköp, Ica, Netto, Willys och COOP. Ett visst intresse finns för att handla rättvist producerade varor. Men det är inte särskilt stort om man jämför med länder som England, där fair trade är en statuspryl och det finns 800 fair trade-märkta varor på marknaden.

En annan sak som är viktig men som inte ofta nämns i debatten runt rättvis handel är att en rättvisare värld också är direkt viktig för oss här i Sverige, och speciellt för oss unga. Ungdomsarbetslösheten är hög, samtidigt som många jobb försvinner till låglöneländer, när industrier flyttar dit. I låglöneländerna finns inte samma skyddsnet och regelverk som här i Sverige och andra I-länder.

Arbetare som försöker gå med i facket utsätts för hot om att för-

lora jobbet eller rent av våld. Det finns exempel där fackmedlemmar mördats på grund av sitt engagemang. Företagen i U-länder är rädda för att arbetarna ska ställa samma krav som vi här i Sverige. Eftersom vissa företag maximerar sina vinster genom att spela ut länder mot varandra och etablerar sig i de länder som har lägst standard.

Genom att handla rättvisemärkt motarbetar man all denna orättvisa och stödjer arbetet för att minska klyftorna mellan länder.

När företagen inte tjänar på att flytta till länder med lägre levnadsstandard stannar fler jobb kvar i Sverige.

Genom att betala ett par kronor extra för en rättvisemärkt produkt gör du både dig själv och omvärlden en tjänst.

JONATHAN WIKSTEN

Hur rättvis är maten i Ludvika?

Varje dag serveras tusentals mål mat i Ludvika, i skolan, på arbetsplatser och i hemmen.

Människor behöver mat för att kunna arbeta, studera och inte minst leva.

Maten kan vara producerad i länder på andra sidan Atlanten, i Danmark eller i Ludvika, oavsett vart den kommer från är det någon som producerat den.

Genom att välja mat med kvalitetsstämplar som krav- eller rättvisemärkt/fair trade kan vi kontrollera hur den producerats och att den producerats på ett rättvist sätt.

Ung ringde runt för att kolla hur rättvis maten är i Ludvika. Flera butiker i Ludvika säljer rättvisemärkt och kravmärkt mat.

– Det finns ett engagemang hos en del kunder och genom dem märker vi att det finns ett intresse för att handla varor som är rätt-

visemärkta, säger Olle Gustavsson på Hemköp i Ludvika.

– Det finns inget speciellt arbete från Hemköps sida, men det är ju kunden som gör valet, det vi kan göra är att se till att det finns alternativ.

– Varorna är oftast inte mycket dyrare än andra varor, det handlar i så fall om ett par kronor. De varor där det finns rättvisemärkta alternativ är till exempel kaffe, te,

choklad och lite annat.

Bo Staaf, som är samordnare för agenda 21 i Ludvika, vilka jobbar för att främja efterfrågan på ekologiska livsmedel, berättar att Ludvika kommun är den första kommunen i landet med att få alla skolkök kravcertifierade.

– **Vi har bland annat haft föreläsningar** för kökspersonalen om rättvisemärkt mat, säger Monika

Arås, som jobbar som kostsamordnare vid Ludvika kommun.

– Vi får ju inte bestämma vad skolor och andra ska köpa in för mat, det skulle strida mot lagen om offentlig upphandling, men vi ska försöka få med lite mer rättvisemärkt mat i nästa livsmedelsupphandling (de regler som finns om inköp till offentliga verksamheter inom kommunen).

På rättvisemärkts hemsida (<http://www.rattvisemarkt.se>) kan man läsa att flera av kommunens enheter har valt att dricka rättvisemärkt kaffe. De varor som är rättvisemärkta är importvaror som till exempel kaffe.

– Ludvika kommun har satsat mer på ekologiska varor där den sociala biten också finns med, säger Monika Arås avslutningsvis.

Det verkar alltså som om maten i Ludvika är ganska rättvis och på väg att bli rättvisare.

TEXT OCH FOTO: JONATHAN WIKSTEN

Krönikan

A Love Story

En ung kvinna står på en flygplats i England. Hon är mycket söt, blond med svartmålade ögon, och bär en röd kapp. Australiensaren hon hade pratat med på flygplatsen i Sverige såg lika vilsen ut som hon själv, när de insåg att sista bussen därifrån hade gått. Han var tjugotre, grafisk designer med egen firma, och han hade magiskt mörka ögon.

"Where are you going?" frågar han. "Brighton" svarar hon med en lätt suck som avslöjar hennes känsla av hopplöshet.

Tillsammans lyckas de med mycket om och men ta sig till Kings Cross-stationen i

London, som just ska till att stänga. "You'll 'ave to wait 'til the morning for the next bus, sweetheart" säger en städare som släpar sig fram med städvagnen och tunga steg genom Londonnatten. Australiensaren, som hade kunnat ta nästa tunnelbana dit han skulle, säger med blicken "I'm not leaving you alone here."

De tar in på det enda öppna, och överbetalda hotellet i närheten. På morgonen hittar hon sin buss till Brighton, och han åker vidare in i London. Sånt här händer bara på film, tänker hon.

Samtidigt i Brighton kommer en polis hem efter en natt i tjänsten. Han har berättelser om en brand, en biljakt och ett lik.

Där hemma sover en nittonårig svensk student, som han älskar mer än allting annat på jorden. Katterna sover också, när han kysser hennes panna och somnar bredvid henne.

Hon kom till Brighton i september, och blev, som alla andra, förälskad i havet, gatorna och människorna. Men ingen förälskelse skulle visa sig så stark som den hon fann hos den här mannen. Här vill hon stanna för evigt.

På andra sidan av staden sitter en annan ung kvinna vaken framför sin dator. Hon har drömmar om symaskiner, musik, och den där människan som förstår henne.

Veckans låt är ett soundtrack för dessa tre kvinnor. Svenskarna i Loney, Dear gör lugn och älskvärd pop om längtan, drömmar och förälskelser. Det är så vackert att det skapar rysningar. The City, The Airport är en låt från 2004 års Sologne EP, och handlar om resor, både inom sig själv och utanför landet, till ba-pa-pa-texter och blåsinstrument. It's a love story.

ELLINOR SILJESTRÖM